

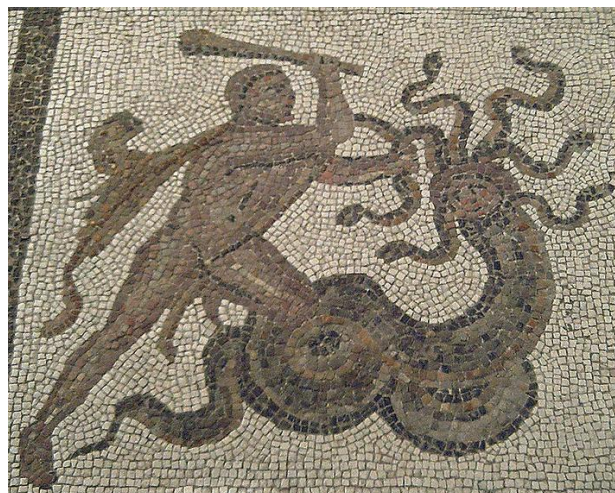
NESMRTELNÁ HLAVA HYDRY UTNUTA?

Ustanovení § 196a ObchZ prochází proměnou. Novela obchodního zákoníku účinná od 1.1.2012 zásadně vylepšila pravidla týkající se poskytování zajištění (odstavce 1, 2 a 5) a zavedla za účelem ochrany třetích osob nový odstavec 6. Poté co byl schválen nový občanský zákoník a zákon o obchodních korporacích, které neznají srovnatelné ustanovení, přispěchal Nejvyšší soud se změnou § 196a odst. 3 ObchZ. Ve svém usnesení 31 Cdo 3986/2009 ze dne 8. února 2012 zásadně změnil pojetí této právní normy s významným účinkem nejen do budoucnosti, ale také do minulosti.

Konec formálního pojetí

Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu se částečně odchýlil při posuzování § 196a odst. 3 ObchZ od dosavadního výkladu a dotvořil toto ustanovení pro praxi přínosným způsobem. Spor má svůj původ ve vylučovací žalobě v rámci konkurzu, která byla podána proti konkurznímu správci. Ten sepsal dříve převedené nemovitosti do soupisu majetku konkursní podstaty s argumentem, že kupní smlouva byla pro rozpor s ustanovením § 196a odst. 3 ObchZ neplatná a jejich vlastníkem je proto nadále úpadce. Porušení požadavku podle § 196a odst. 3 ObchZ mělo v principu spočívat v tom, že posudek znalce byl vyhotoven až po uzavření kupní smlouvy, i když cena odpovídala ceně podle posudku.

Dosavadní soudní interpretace stavěla na formálních znacích a méně sledovala účel právní normy (jakkoliv samotný účel je sám o sobě problematický, neboť celé ustanovení §196a ObchZ je nesourodým konglomerátem jednotlivých právních příkazů a zákazů sledujících různé a často nikoli snadno rozpoznatelné cíle). V zásadě se dosud vyžadovalo, aby znalecký posudek na ocenění převáděného majetku byl vyhotoven před uzavřením smlouvy a převod se uskutečnil za cenu stanovenou posudkem znalce; v případě odvážnějšího přístupu

za cenu výhodnější pro tu společnost, jejíž ochranu toto ustanovení sleduje. Pokusy o kreativnější řešení (například sjednání ceny s následnou úpravou podle posudku znalce nebo naopak převod za cenu stanovenou znalcem s následnou úpravou pracovního kapitálu nebo čistého dluhu), které si praxe často vyžadovala, byly zatíženy rizikem absolutní neplatnosti a tudíž snadnou kořistí nejen konkurzních/insolvenčních správců, ale také právníků v rámci právních auditů.

Tržní cena jako účel regulace

Soud obrátil svou pozornost k účelu odstavce 3 a uvedl, že v případě transakcí s konfliktem zájmu chtěl zákonodárce zajistit, aby byl převod majetku realizován za tržní cenu, tj. za cenu obvyklou, kterou by mezi sebou sjednaly nespřízněné osoby na trhu. Cílem úpravy má být eliminace konfliktu zájmu a ochrana samotné společnosti resp. jejich společníků a věřitelů.

Ačkoliv absolutní neplatnost smlouvy uzavřené v rozporu s § 196a odst. 3 ObchZ zůstává sankcí za porušení tohoto pravidla, soud jeho novým pojetím a odchylně od dosavadní judikatury posunul hranice toho, kdy porušení sankcionované absolutní neplatností nastává. Je tomu podle soudu vždy, kdy chráněná společnost byla poškozena. O poškození společnosti se nejedná tehdy, byla-li sjednána tržní cena, i když tato cena nebyla stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem. V takovém případě byl podle soudu naplněn účel právní normy a proto není nutné zakládat absolutní neplatnost smlouvy jen z toho důvodu, že nebyl dodržen formální postup vyžadovaný zákonem.

K neplatnosti převodní smlouvy je tak nutné současné splnění dvou předpokladů: (i) absence stanovení hodnoty převáděného majetku na základě posudku znalce jmenovaného soudem a (ii) nižší než tržní cena ve vztahu ke společnosti, na jejíž ochranu ustanovení § 196a odst. 3 ObchZ slouží.

Praktické důsledky

V případě, že se převod majetku uskutečňuje mezi dvěma českými společnostmi, na které dopadá § 196a ObchZ, tak smlouva o převodu majetku bude v případě chybějícího znaleckého posudku platná jen tehdy, pokud bude cena za převod právě tržní. Pokud tedy příslušná společnost v případě sporu prokáže, že cena byla tržní, což není zcela objektivní skutečnost (role znalce zde bude nezastupitelná), tak platnost smlouvy o převodu majetku bude zachována. Pokud se převod majetku

uskuteční mezi společnostmi, na kterou § 196a odst. 3 ObchZ dopadá, a osobou, na kterou naopak toto ustanovení nedopadá, platí totéž s tím, že cena může být navíc pro regulovanou společnost výhodnější. Konečně nové pojetí umožňuje odchýlit se v konkrétních případech od znaleckého posudku či následně oceňovat resp. upravovat cenu za předpokladu, že konečná cena bude tržní resp. pro společnost výhodnější.

Význam rozhodnutí spočívá také v jeho retroaktivním účinku. Minulé transakce spadající pod ustanovení § 196a odst. 3 ObchZ je třeba hodnotit optikou nově vytvořené resp. dotvořené normy. To znamená přehodnocení existujících rizik u velkého počtu minulých převodů majetku a k posílení obrany v případě zpochybnění vlastnického práva k předmětům převodu dotčených subjektů. Pokud se v případě běžícího či nového sporu prokáže, že převod majetku byl uskutečněn v souladu s nově dotvořenou normou, tj. cena za převod byla alespoň tržní, měla by být již uzavřená smlouva o převodu majetku považována za platnou.

Citovaným judikátem Nejvyšší soud pomohl pohřbit hydru, kterou svou judikaturou k § 196a ObchZ do značné míry sám vytvořil. Přes jistou dějinnou paradoxnost tohoto vývoje je třeba jeho rozhodnutí přivítat a ocenit jako projev odvahy korigovat vlastní, překonaný názor.

Kontaktní osoby

David Koláček

Partner

E: david.kolacek
@cliffordchance.com

Tomáš Richter

Of Counsel

E: tomas.richter
@cliffordchance.com

Tomáš Doležil

Seniorní advokát

E: tomas.dolezil
@cliffordchance.com

Účelem tohoto shrnutí není pokrýt všechny významné otázky ani všechny jednotlivé aspekty oblastí, kterým se věnuje. Rovněž není jeho účelem poskytovat právní ani jiné poradenství.

www.cliffordchance.com

Clifford Chance, Jungmannova Plaza, Jungmannova 24, 110 00 Praha 1, Česká republika

© Clifford Chance LLP sdružení advokátů 2012

Abu Dhabi ■ Amsterdam ■ Bangkok ■ Barcelona ■ Beijing ■ Brussels ■ Bucharest ■ Doha ■ Dubai ■ Düsseldorf ■ Frankfurt ■ Hong Kong ■ Istanbul ■ Kyiv ■ London ■ Luxembourg ■ Madrid ■ Milan ■ Moscow ■ Munich ■ New York ■ Paris ■ Perth ■ Prague ■ Riyadh* ■ Rome ■ São Paulo ■ Shanghai ■ Singapore ■ Sydney ■ Tokyo ■ Warsaw ■ Washington, D.C.

*Clifford Chance rovněž spolupracuje s právní kanceláří Al-Jadaan & Partners v Rijádu.